

Hyväksytty sivistyslautakunnassa 15.9.2022

[illegible]

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1. Käsitteet.....	1
2. Käytössä olevat laitteet, sovellukset ja selaimet	2
3. Toimintaohjeita digitaaliseen tuottamiseen	2
3.1. Sovellusten, sivustojen ja palveluiden käyttö	2
3.2. Kirjautuminen	3
4. Digitaaliseen tuottamiseen liittyvä tuki	3
4.1. Pedagoginen tuki.....	3
4.2. Tekninen tuki.....	4
Laitteet.....	4
Verkko	5
4.3. Tietosuojasäännöksiin liittyvä tuki	6
5. Tekijänoikeudet	6
6. Tietosuojakäytännöt.....	7
6.1. Pedagoginen kuvaaminen	7
6.2. Kuvat ja videot	7
6.3. Digitaaliset tuotokset	8
6.4. Digitaalinen toimintakooste.....	8
6.6. Tietosuojapalvelu Edudata.io	8
6.7. Tietosuojakoulutukset.....	9
7. Teosten käyttö varhaiskasvatuksessa	9
7.1. Elokuvien katsominen	9
7.2. YouTube-videoiden käyttö.....	10
7.3. Musiikin kuuntelu.....	10
7.4. Kuvapankit.....	10
7.5. Äänipankit.....	11
7.6. Musiikkipankit	11
7.7. Creative Commons- lisenssit.....	11
8. Laitteet ja välineet.....	12
8.1. 1-3 -vuotiaiden ryhmä	12
8.2. 3-5 -vuotiaiden ryhmä	12
8.3. Eskarit.....	12
8.4. Medialukutaito.....	12
8.5. Ohjelmointiosaaminen.....	13
Työryhmä	13
Lähteet.....	14

1. Johdanto

Savonlinnan kaupungin varhaiskasvatukseen on luotu kevään ja kesän 2022 aikana monilukutaito- ja digisuunnitelma, joka on otettu käyttöön syksyllä 2022. Suunnitelma toimii varhaiskasvatushenkilöstön pedagogisena työvälineenä ja materiaalipankkina, lasten ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden välittäjänä sekä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen näkyväksi tekemisen välineenä.

Monilukutaito- ja digisuunnitelma on päivittyvä, ajantasainen ja inspiroiva verkkosivusto, joka on edellä mainittujen lisäksi myös väline näyttää ja kertoa perheille varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen tavoitteista ja pedagogisesta toiminnasta eri oppimisympäristöissä.

Suunnitelmaan kootaan mm. eri-ikäisten lasten kanssa toteutettuja digitaalisia tuotoksia toimintaohjeineen sekä konkreettisia ideoita digitaalisen osaamisen, medialukutaidon ja ohjelmointiosaamisen toteuttamiseen. Suunnitelmaan sisältyy varhaiskasvatushenkilöstön pedagogisen työnteckemisen kannalta olennaisia ohjeistuksia ja suosituksia tarvittavasta välineistöstä digitaaliseen tuottamiseen liittyen. Välineistön avulla jokaisen opettajan, hoitajan ja avustajan on mahdollista toteuttaa digitaalista osaamista tietoturvalisestietosuojalet huomioiden varhaiskasvatussuunnitelman, esiopetuksen opetussuunnitelman ja uusien lukutaitojen¹ osaamisen kuvausten edellyttämällä tavalla.

Varhaiskasvatuksen käytössä oleva kuvauslupa päivitetään syksyllä 2023 vastaamaan tämän päivän säädöksiä. Päivitetty kuvaus- ja julkaisulupa tulee Edlevoon huoltajille sähköisesti täytettäväksi.

Monilukutaito- ja digisuunnitelma löytyy Savonlinnan varhaiskasvatuksen sivulta osoitteesta:

<https://www.savonlinna.fi/asukas/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-suunnitelmat/monilukutaito-ja-digisuunnitelma/>

1.1. Käsitteet

Monilukutaito- ja digisuunnitelmassa esiintyviä käsitteitä:

Lasten tuotokset:

Suunnitelmassa lasten tuotoksilla tarkoitetaan niin perinteisesti kuin digitaalisestikin tehtyjä teoksia (piirustuksia, maalauksia, muovailuja, askarteluja, ompelutöitä, rakennelmia, tanssiesityksiä, musiikkiteoksia, teatteriesityksiä, digitaalisia tuotoksia yms.).

Digitaaliset tuotokset:

Digitaalisia tuotoksia tehtäessä mahdollistetaan mm. lasten äänen ja kerronnan kuuluminen sekä perinteisellä tavalla tehtyjen tuotosten rikastaminen. Digitaalisten tuotosten tekeminen edistää mm. lasten luovuutta, mielikuvitusta, osallisuutta, vuorovaikutusta ja digitaalista osaamista.

Ryhmien viestintäkanavat:

Muksunetti, Wilma ja Edlevo ovat varhaiskasvatuksen käytössä olevia tietojärjestelmiä, joihin pääsyoikeus on vain huoltajilla ja oman ryhmän henkilöstöllä.

¹<https://uudetlukutaidot.fi/>

2. Käytössä olevat laitteet, sovellukset ja selaimet

Laitteet

Varhaiskasvatuksessa käytetään vain Savonlinnan kaupungin hallinnoimia iPad-laitteita anonymisti ilman omia tunnuksia. Laitteet ovat etähallinnassa Savonlinnan IT-keskuksessa eikä laitteilla käytetä Applen iCloud-palveluita.

Sovellukset

Varhaiskasvatuksen käytössä olevilla iPadeilla on SLN Apps -kansio, josta löytyvät sovellukset, joita varhaiskasvatukssamme käytetään. Mitään sovellusta ei saa käyttää lasten kanssa, ennen kuin se on tarkistettu tietosuojaan sekä tietoturvan osalta ja rekisterinpitäjä tehnyt hyväksynnän kyseisen sovelluksen käyttöön.

Monilukutaito -ja digisuunnitelmaan kootaan kuvaukset mm. luovan tuottamisen sovelluksista. Kuvauksia lisätään vähitellen sen jälkeen, kun sovellukset ovat hyväksytyjä varhaiskasvatuksen käyttöön.

Toimintakautena 2021-2022 Savonlinnan varhaiskasvatus on käyttänyt digitaalisten tuotosten tekemiseen kahta sovellusta: Adobe Spark Video (Adobe Inc.) ja ThingLink (Thinglink Oy). Sovelluksia otetaan käyttöön sitä mukaa, kun tietosuoja ja tietoturvatarkistukset on tehty.

Selaimet

Tietohallinnon hyväksymät ja tukemat selaimet Savonlinnan kaupungin laitteissa:

	Chrome	Microsoft Edge	Safari
iPad	X		X
Puhelin	X	X	
Tietokone	X	X	

3. Toimintaohjeita digitaaliseen tuottamiseen

3.1. Sovellusten, sivustojen ja palveluiden käyttö

	Lasten kanssa käytettävissä	Varhaiskasvatushenkilöstön käytettävissä	Pyydettävä tarkistus
SLN Apps-kansiossa olevat sovellukset	X	X	
Uusi sovellus, jota ei ole tarkistettu		X	X
Lasten kanssa käytettävä sivusto selaimella*		X	X
Sivusto, jota ei käytetä lasten kanssa		X	Pyydettävä tarkistus, jos sivustolle kirjaudutaan

*Yleisimmin käytetyt sivustot ([kts. 6.6](#))

Mikäli varhaiskasvatukseen tulee tarve uudelle sovellukselle, jota iPadilla olevasta SLN Apps -kansiossa ei löydy, tehdään pyyntö sovelluksen käyttöön Edudata.io palvelun kautta <https://compliance.edudata.io/login> . Tietosuoja varmistetaan Edudata.io tietosuojapalvelun konsultoimana. Tietoturvasta huolehtii Sln:n kaupungin Tietohallinto.

Sivustoille ja palveluihin, joita käytetään yhdessä lasten kanssa (näytetään, kuuntelutetaan, pelataan jne.), tulee myös tehdä tietosuojatarkastus. Sivustoista ja palveluista tehdään pyyntö samalla tavoin kuin uusista sovelluksista. Arjessa etsitään päivittäin lasten kanssa tietoa lapsia askarruttaviin kysymyksiin, jolloin käydään useilla sivustoilla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että tarkistuspyyntö tehdään jokaisesta sivustosta, jossa silloin tällöin käydään, vaan yleisimmin ja toistuvasti käytetyistä sivustoista kuten esim. värityskuvat, Pikku Kakkonen jne. Varhaiskasvatushenkilöstöllä on vastuu siitä, että käytetään sivustoja, jotka ovat ikä- ja kehitystasoon soveltuvia, ja jotka eivät sisällä mm. mainontaa.

3.2. Kirjautuminen

Lapsi ei kirjaudu eikä lapsen nimellä koskaan kirjauduta mihinkään sovellukseen, palveluun tai sivustoon. Varhaiskasvatushenkilöstön omien tai ryhmien Gmail-sähköpostien yms. käyttö on myös kielletty.

Mikäli sovellus tai palvelu vaatii kirjautumisen, tapahtuu kirjautuminen työntekijän henkilökohtaisella työsähköpostiosoitteella, joka on muotoa etunimi.sukunimi@savonlinna.fi. Kirjautumiseen liittyvät suositukset ovat näkyvillä Edudata.io:ssa sovelluksen/palvelun loppukäyttäjän ohjeessa, joka löytyy sovelluksen/palvelun nimen perässä olevasta info-painikkeesta .

Savonlinnan kaupungin Tietohallinnon ohjeistuksen mukaan julkisiin tekoälypalveluihin (ChatGpt, Google Bard Aid yms.) kirjautuminen on kielletty työsähköpostiosoitteella. Ohjetta päivitetään jatkossa kansallisten suositusten pohjalta. (Tekoälypalveluiden hyödyntäminen)

Kirjautuminen	Tämän hetkinen kirjautuminen
Sovellukset	oma työsähköpostiosoite
Sivustot	oma työsähköpostiosoite
Oppimispelit	oma työsähköpostiosoite
Julkiset tekoälypalvelut	työsähköpostin käyttö kielletty

Huom! Varhaiskasvatusta tehdään tiimityönä yhteisöllisesti yhdessä lasten kanssa. Ryhmässä on vähintään kolme varhaiskasvatuksen työntekijää, joiden täytyy päästä työskentelemään lasten kanssa samaa tuotosta ajasta riippumatta. Näin ollen yhteisten digitaalisten tuotosten toteuttamiseen tarvitaan ratkaisu, joka mahdollistaa kirjautumisen sovelluksiin ja palveluihin ilman henkilökohtaisen työsähköpostin käyttöä tilanteissa, joissa työskentelee yhteistä tuotosta. Tekeminen on muutoin sidoksissa tiettyyn henkilöön eikä mm. yhteisöllinen tuottaminen toteudu.

4. Digitaaliseen tuottamiseen liittyvä tuki

4.1. Pedagoginen tuki

Päiväkodin digituutori auttaa digitaalisten laitteiden ja sovellusten pedagogiseen käyttöön liittyvissä asioissa.

Savonlinnan jokaiseen päiväkotiin on koulutettu vuoden 2021 aikana 1-2 digituutoria. Digituutori on varhaiskasvatustehtävänsä ohella vertaistukea antava varhaiskasvatuksen opettaja tai lastenhoitaja, joka on kiinnostunut mm. digitaalisen osaamisensa jakamisesta ja ylläpitämisestä. Digituutorit toimivat varhaiskasvatushenkilöstön digipedagogisina tukihenkilöinä, jotta henkilöstö osaa käyttää digitaalisia välineitä kaiken ikäisten lasten oppimisen tukena ja pedagogisen dokumentoinnin työmenetel-

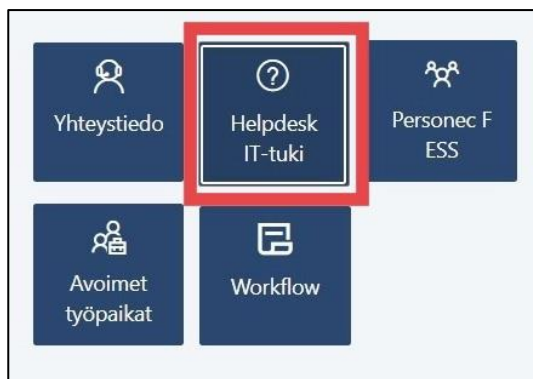
män yhtenä välineenä. Digituutoreiden osaamista ja taitoja pidetään yllä digituutor-verkoston avulla. Digituutor-verkoston luominen ja siihen liittyvä toiminta on alkanut syksyllä 2022.

4.2. Tekninen tuki

Laitteet

Mikäli tietokone tai iPad ei toimi, tehdään vikailmoitus IT-Helpdesk:iin oheisesta osoitteesta:

<https://savonlinnafi.sharepoint.com/sites/Santra>

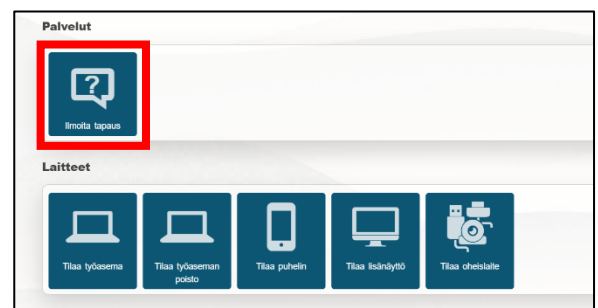

Valitse:

1. Savonlinna kirjautuminen

2. Ilmoita tapaus

3. Tietokone (myös iPadilla ilmenevä ongelma ilmoitetaan tätä kautta)

4. Täytä vaadittavat tiedot ja lähetä ilmoitus eteenpäin

Jos mahdollista, ota näytöltä talteen virheilmoitukset. Voit liittää ne liitetiedostoksi tähän viestiin.

Ongelman lyhyt kuvaus

Laitenumero *

Nimi

Vian kuvaus *

Puh. *

Liite

IT-tuen ohjeet löytyvät oheisesta linkistä: [IT-tuki ja -ohjeet \(sharepoint.com\)](https://savonlinnafi.sharepoint.com/sites/Santra)

4. Täytä vaadittavat tiedot ja lähetä ilmoitus eteenpäin

4.3. Tietosuojasäännöksiin liittyvä tuki

Tietosuojavastaava antaa tietoja ja neuvoja tietosuojasäännöksiin sekä auttaa henkilötietojen käsittelyyn liittyvissä asioissa. Hän antaa pyydettäessä neuvoja tietosuojan vaikutustenarvioinnin tekemisessä ja on tietosuojavaltuutetun yhteyshenkilö. Häneltä voi pyytää myös koulutusta tietosuojasäännöksiin liittyvissä asioissa.

Tietosuojavastaavamme toimii Roosa Aaltonen (roosa.aaltonen@savonlinna.fi).

5. Tekijänoikeudet

"Tekijänoikeus tarkoittaa tekijän lähtökohtaista yksinoikeutta päättää teoksensa käytöstä. Tällöin muilla ei ole oikeutta käyttää teosta ilman tekijän lupaa. Tekijänoikeus suojaa vain teoksen persoonallista ilmaisumuotoa. Se ei suojaa ideaa, teoksen tietosisältöä tai teokseen sisältyvää teoriaa – nämä ovat vapaasti muiden käytettävissä." (Tekijänoikeus.fi n.d.)

Tekijänoikeuslain uudistus (direktiivi tekijän oikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla = DSM-direktiivi) on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä. Direktiivin tavoitteena on turvata tekijänoikeudet ilmaisunvapautta, tai muita perusoikeuksia rajoittamatta sekä sovittaa tekijänoikeutta koskevat poikkeukset digitaaliseen ympäristöön. (Eduskunta 2022)

Lapsella on tekijänoikeus kaikkiin tuotoksiin, joita hän itse tekee varhaisiästä alkaen. Lapsen tekemiä tuotoksia kunnioitetaan ja arvostetaan sellaisinaan sekä oman työn arvostusta tuetaan mm. kirjoittamalla lapsen nimi kaikkiin hänen tekemiinsä tuotoksiin joko yhdessä lapsen kanssa, tai lapsi itse. Lasta opetetaan jo pienestä alkaen merkitsemään omaan tuotokseensa oma merkintänsä omalla tavallaan aikuisen kirjoittaman nimen viereen. Lupa lapsen tekemien tuotosten julkaisuun ryhmien viestintäkanavissa kysytään häneltä itseltään suullisesti tuotoksen valmistuttua sekä huoltajilta kuvaus- ja julkaisuvalla toimintakauden alkaessa/lapsen aloittaessa hoidon.

[Tekijanoikeus.fi](https://www.tekijanoikeus.fi) -sivustolta löytyy mm. tietoa tekijänoikeudesta, saatavilla olevista opetusmateriaaleista ja usein kysytyjä kysymyksiä. Kysymyksiä voi myös itse lähettää asiantuntijoille [Kysy meiltä!](#) -osiossa

6. Tietosuojakäytänteet

	Valokuvat	Videot	Digitaaliset tuotokset	Toimintakoosteet	Pedagoginen käyttö (kts.6.1)
Tallentaminen	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite	Työnantajan tarjoama laite
Säilyttäminen	iPadin kuvakansio	iPadin kuvakansio	iPadin kuvakansio/sovellus, jolla tuotos tehdään	iPadin kuvakansio/sovellus, jolla kooste tehdään	iPadin kuvakansio
Jakaminen ja julkaiseminen*	- Muksunetti - Wilma - Edlevo	- Muksunetti - Wilma - Edlevo	- Muksunetti - Wilma - Edlevo - Monilukutaito- ja digisuunnitelma	- Muksunetti - Wilma - Edlevo	—
Poistaminen**	Toimintakauden päättyessä	Toimintakauden päättyessä	Toimintakauden päättyessä (huom! Monilukutaito- ja digisuunnitelma)	Säilytetään toistaiseksi	Toimintakauden päättyessä

*Katso kuvaus- ja julkaisulupa Edlevosta/Wilmasta.

**Huoltajia tiedotetaan digivuositiedon mukaisesti hyvissä ajoin ennen kuvien, videoiden, digitaalisten tuotosten yms. poistamista, jotta heillä on mahdollisuus tallentaa oman lapsensa kuvia, videoita ja tuotoksia omaan käyttöön niiltä osin, mitä heille on yhteisesti jaettu. Toimintakoosteissa sekä Monilukutaito- ja digisuunnitelmassa olevia digitaalisia tuotoksia ei poisteta toimintakauden päättyessä, vaan säilytetään toistaiseksi, koska ne eivät sisällä tunnistettavia tietoja lapsista.

6.1. Pedagoginen kuvaaminen

Kuvaaminen on olennainen osa sekä lapsen kasvun, kehityksen ja oman toiminnan arvioinnin tukemista, että varhaiskasvattajien työn kehittymistä. Kuvien ja videoiden käyttö pedagogisen havainnoinnin välineenä on sallittua; tallenteita voidaan katsoa yhdessä lasten ja/tai henkilökunnan kanssa oppimisen ja havainnoinnin tukemiseksi. Kun kuvaaminen on pedagogisesti perusteltua ja kuuluu toimintaan, sitä voidaan lähtökohtaisesti tehdä, mutta huoltajille tulee kertoa asiasta eikä kyseisiä kuva- ja videomateriaalia voi jakaa/julkaista, tai käyttää muulla tavoin ilman lupaa. (Opetushallitus 2018.)

Pedagogiseen käyttöön otetut kuvat ja videot poistetaan digivuositiedon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä.

6.2. Kuvat ja videot

Ennen kuvien ja videoiden jakamista/julkaisemista tulee varmistaa, että lasten kuvausluvut Muksunetissä/Wilmassa/Edlevossa ovat kunnossa. Kuvien ja videoiden ottaminen ja tallentaminen tehdään vain työnantajan tarjoamilla laitteilla – ei milloinkaan omilla henkilökohtaisilla laitteilla. Lapsista otettuja kuvia ja videoita ei saa jakaa/julkaista ryhmien viestintäkanavissa ilman huoltajan lupaa. Kaikki valokuvat ja videot poistetaan digivuositiedon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä käytössä olleista laitteista ja sovelluksista.

Lapsista voi ja saa ottaa sekä kuvia että videoita, joissa he näkyvät tunnistettavasti. Huomioitavaa on, että materiaalia, joissa lapset näkyvät tunnistettavasti, saa jakaa/julkaista vain ja ainoastaan ryhmien käyttämissä viestintäkanavissa, mikäli huoltajat ovat antaneet suostumuksensa Muksunetissä/Wilmassa/Edlevossa olevan kuvaus- ja julkaisuluvan kautta. Lasten kuvia ja videoita voi jakaa mm. erillisenä ThingLinkkinä tai Adobe Spark Videon välityksellä, mutta ryhmien toimintakoosteisiin tunnistettavissa olevaa materiaalia ei voi laittaa ([kts. 6.4. Digitaalinen toimintakooste](#)).

Julkaisuihin, joissa lapset ovat tunnistettavissa, tulee huoltajille aina laittaa muistutus siitä, että julkaisu on vain oman perheen käyttöön eikä materiaalia/linkkiä saa julkaista, tai jakaa julkisesti missään muodossa. Kuva- ja videomateriaalit, joissa lapset ovat tunnistettavasti näkyvillä, poistetaan digivuosisikellon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä eikä niitä liitetä ryhmien toimintakoosteisiin.

6.3. Digitaaliset tuotokset

Lasten kanssa tehtävien digitaalisten tuotosten lähtökohtana on digitaalisen osaamisen kehittäminen, osallisuuden, vuorovaikutuksen, yhteisöllisyyden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä lasten ajatusten ja mielenkiinnon kohteiden esille tuominen. Näin ollen tuotoksissa ei kuvata varsinaisesti lapsia eivätkä lapset näy tuotoksissa tunnistettavasti. Lapsen ääni, kerronta ja oppiminen ovat pääosassa. Myöskin kuvattaessa lasten tuotoksia, yksi hyvä käytäntö on piilottaa henkilötieto kirjoittamalla lapsen nimi lapsen tekemän työn taakse. Sekä suora, että epäsuora tunnistettavuus on otettava huomioon kaikissa digitaalisen tuottamisen tilanteissa.

Digitaalisia tuotoksia voidaan jakaa ryhmien viestintäkanavissa sekä varhaiskasvatuksen monilukutaito- ja digisuunnitelmassa. Digitaalisia tuotoksia voidaan liittää myös ryhmien digitaalisiin toimintakoosteisiin, mikä mahdollistaa toiminnan näkyvyyden huoltajille. Digitaaliset tuotokset poistetaan digivuosisikellon mukaisesti viimeistään toimintakauden päättyessä niiltä osin, jotka eivät ole linkitettyinä monilukutaito- ja digisuunnitelmaan, tai digitaalisiin toimintakoosteisiin.

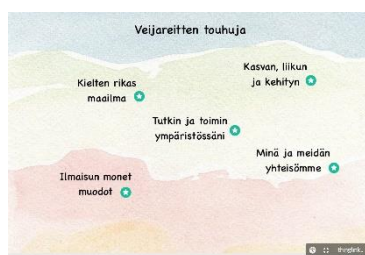
6.4. Digitaalinen toimintakooste

Digitaaliset toimintakoosteet kuvaavat toimintaa ja toimivat pedagogisen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin pohjana. Digitaalisia toimintakoosteita voidaan toteuttaa esim. ThingLinkillä. Toimintakoosteen sisällöt voidaan jaotella mm. oppimisen alueiden mukaan tai vapaavalintaisen jaottelun mukaan (kts. esimerkkikuvat 1 ja 2). Toimintakoosteet eivät sisällä kuva- ja videomateriaalia, joissa lapset näkyvät tunnistettavasti, tai heidän kädentöissään on tunnistetietoja näkyvillä – tämä mahdollistaa:

- 1) pedagogisen suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin ryhmätasolla
- 2) toiminnan, oppimisen ja onnistumisien näkyväksi tekemisen huoltajille
- 3) kaikille lapsille mahdollisuuden osallistua toimintaan sekä toiminnan esille tuomiseen kuvaus- ja julkaisuluvista huolimatta

Toimintakoosteita voidaan jakaa ryhmien käytössä olevissa viestintäkanavissa. Toimintakoosteita voidaan säilyttää toiminnan suunnittelun ja arvioinnin välineinä toimintakauden jälkeenkin.

Esimerkkikuva 1

Esimerkkikuva 2

6.6. Tietosuojapalvelu Edudata.io

Varhaiskasvatuksen järjestämisessä ja opetuksessa tulee ottaa huomioon lukuisia ohjeita ja määräyksiä muun muassa henkilötietojen käyttöön, julkisuuteen ja yksityisyyden suojaan sekä mainontaan liittyen. Siksi Savonlinnan varhaiskasvatuksen käytössä oleville sovelluksille, palveluille ja sivustoille, joita käytetään lasten kanssa, tehdään tietosuojatarkastus Edudata.io tietosuojapalvelun avulla. Edudata.io tarkastaa sekä käytössä olevat että uudet, käyttöön tulevat digitaaliset palvelut, ovatko ne voimassa olevien tietosuojasetusten ja varhaiskasvatuslain mukaisia. Lisäksi Savonlinnan tietohallinto tarkistaa palveluiden tietoturvan. Edudata.io:n kautta rekisterinpitäjä (Savonlinnan kaupunki) saa arviot jokaisesta sovelluksesta, palvelusta ja sivustosta. Tämän jälkeen rekisterinpitäjä tekee ratkaisun ja

hyväksynnän niiden käyttöön ottamisesta. Sovellusten, palvelujen ja sivustojen tarkastus on käynnistynyt kesällä 2022.

Savonlinnan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen käyttöön hyväksytyt palvelut (sovellukset ja sivustot) on nähtävillä Edudata.io-palvelussa <https://compliance.edudata.io/login>. Edudata.io on otettu käyttöön syksyllä 2023. Päivitetyt ohjeet Edudata.io:n käyttöön ovat ajantasaisesti saatavilla palveluun kirjautumisen jälkeen Edudata.io:n sivuston alavalikossa.

6.7. Tietosuojakoulutukset

Varhaiskasvatushenkilöstö suorittaa yleisen Henkilöstön tietosuoja- ja tietoturvakoulutuksen kerran kalenterivuodessa osoitteessa: <https://luotsi.navisec.fi/savonlinna>.

Varhaiskasvatuksen henkilöstölle on suunnattu myös oma verkkokoulutuksensa, joka pitää sisällään varhaiskasvatukseen liittyvät tietosuoja- ja tietoturva-asiat liittyvät aihekokonaisuudet osoitteessa: <https://flex.navisec.fi/sivistystoimi/>. Tämä olisi suositeltavaa saada Savonlinnan varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön.

Lisäksi digituutorit suorittavat Tietosuojan ABC julkishallinnon henkilöstölle -koulutuksen osoitteessa: <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/tietosuojan-abc-julkishallinnon-henkilostolle/>

7. Teosten käyttö varhaiskasvatuksessa

	Saa käyttää	Ei saa käyttää	Sallittuja
Elokuvat (dvd:t yms.)		X	Esipolun elokuvat*
Suoratoistopalvelut (Spotify, Netflix yms.)		X	
YouTube-videot		X	Opetuksen havainnollistaminen tekijän/kustantajan viralliselta kanavalta **
CD:t, kasetit	X		
Yle Areena, Elävä arkisto, maksuton MTV Katsomo	Käyttö sallittu kirjautumatta	Elokuvat eivät kuulu luvan piiriin	Luvalla opetukseen saa tallentaa ja esittää tv-ohjelmia Yle TV1-, Yle TV2-, Yle Teema & Fem- ja MTV3-kanavilta
Radio-ohjelmat	X		

*Käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän hyväksyntä, koska kyseessä on sivusto ([kts. 6.6.](#)) Sivusto on Sln:n käyttöön hyväksytty 4.8.23.

** YouTube on sallittu vain varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön kirjautumatta sekä videoiden käyttö tekijänoikeuslain mukaisesti opetuksen havainnollistamiseksi ([kts. 7.2.](#))

7.1. Elokuvien katsominen

Vuokratut elokuvat, omat dvd:t tai TV:stä tallennetut elokuvat ovat tarkoitettu yksityiskäyttöön. Elokuvien esittäminen varhaiskasvatuksessa on julkista esittämistä ja tähän tarvitaan aina lupa, vaikka esitettäisiin vain muutaman minuutin näytteitä. (Kopiosto n.d.)

Opetushallitus on hankkinut Kopiostolta ja APFI:lta (lähettäjäyhtiöiden ja elokuvatuottajien edustajalta) koulujen puolesta luvat tv- ja radio-ohjelmien tallentamiseen ja esittämiseen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Lupa mahdollistaa tv-ohjelmien esittämisen ja tallentamisen Yle TV1-, Yle

TV2-, Yle Teema & Fem- ja MTV3-kanavilta. Yle Areenasta ja Elävästä arkistosta kotimaisia ohjelmia on myös mahdollista esittää, mutta niiden tallentaminen on kielletty. (Kopiosto n.d.)

Lupa ei kata elokuvateatteri- tai videolevityksessä olevia elokuvien esittämistä miltään kanavalta eikä mistään palvelusta. Lupa ei kata myöskään ostettujen, lainattujen ja vuokrattujen tallenteiden eikä verkossa julkaistujen videoiden, esimerkiksi YouTube-videoiden, esittämistä opetuksessa. Siihen tarvitaan erillinen lupa tekijänoikeudenhaltijoilta. (Kopiosto n.d.)

Elokuvia, joita voidaan esittää varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa löytyy KAVI:n sivuilta. KAVI on julkaissut Elokuvapolku-verkkopalvelun, josta löytyy teemoiltaan, sisällöltään ja pituudeltaan sopivia elokuvia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen suunnatulta [Esipolulta](#). Esipolkua voi käyttää taide- ja kulttuurikasvatuksen, mediakasvatuksen ja tunnetaitojen harjoittelun välineenä. (Kavi n.d.)

Radio-ohjelmia on mahdollista kuunnella opetuksessa vapaasti verkosta tai radiokanavilta (Kopiosto n.d.).

7.2. YouTube-videoiden käyttö

”YouTube-videot lasketaan yleensä tekijänoikeudellisessa mielessä elokuvateoksiksi. Lähtökohtaisesti elokuvateoksen esittäminen opetuksessa vaatii luvan, sillä ne eivät sisälly Kopioston [kopiointilupa](#)an tai [tekijänoikeuslain 21 §:n opetuspoikkeukseen](#). Jos lupaa ei ole lainkaan tarjolla tai se on vaikeasti saatavilla ja teoksen käyttö on tarpeen opetuksen havainnollistamiseksi, tekijänoikeuslaki kuitenkin sallii julkaistun teoksen käyttämisen opetuksessa ilman käyttöilupaa.” (Operight, Verkkoympäristö.)

YouTube-videoita ei täten voi käyttää tekijänoikeuslain nojalla pelkästään huvin vuoksi vaan niillä on oltava opetusta havainnollistettava tarkoitus. Opetuksen havainnollistaminen tarkoittaa julkistetun teoksen käyttöä käyttötilanteen vaatimassa laajuudessa, joka yleensä käsittää vain lyhyen osan teoksesta. Valistusvideot ovat esimerkkinä kokonaan esitettävistä teoksista, koska ne ovat audiovisuaalisesti yhtenäisiä kokonaisuuksia. Mikäli YouTube-videoita esitetään muun kuin opetuksen havainnollistamiseksi, on lupa kysyttävä videon oikeudenhaltijalta ellei hän ole oikeutta jo suoraan antanut esim. CC-lisenssillä. (Operight, Esitykset.)

YouTube on määritelty Savonlinnan varhaiskasvatuksessa vain varhaiskasvatushenkilöstön käyttöön kirjautumatta. Silloin, kun musiikkia sisältävän videon käytöllä opetuksessa on havainnollistamistarkoitus, tulee se upottaa ThingLinkiin äänellisten mainosten välttämiseksi. Huom! YouTube-linkin lisääminen sellaisenaan ei poista mainoksia, joten on oltava tarkkana, että linkki sisällytetään ThingLinkiin upotettuna Upotus -toiminnon kautta.

7.3. Musiikin kuuntelu

Opetuksen yhteydessä saa soittaa musiikkiteoksia vain laillisesti hankituilta äänitteiltä (CD, kasetti yms.). Mikäli CD tms. on kopioitu, ei musiikkiteoksia saa käyttää opetuksessa - kopiot ovat sallittuja vain yksityiseen käyttöön. (Operight, Musiikki.) Suoratoistopalveluiden käyttö, kuten Spotify, opetuksessa on kielletty, koska ne ovat sallittuja vain henkilökohtaiseen käyttöön (Kopiraitila 2020.)

7.4. Kuvapankit

Tekijänoikeusvapaita kuvia (kuvia, joita voi vapaasti käyttää ilman mainintaa tekijästä) on tarjolla eri verkkosivustoilla. Sivustojen käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän päätös. Tarkista Edudata.io;sta, onko käyttämäsi kuvapankki Savonlinnan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen hyväksymä. Mikäli kuvapankkia ei löydy Edudatan järjestelmästä, pyydä kuvapankin tarkistusta ja lisäämistä ohjeistuksen mukaisesti. [\[kts. 6.6.\]](#)

Huomioitavaa Papunetin kuvapankin kuvien käytössä:

Kuvia voi käyttää vapaasti, kunhan kuvien alkuperäinen lähde on mainittu eikä kuvia käytetä kaupallisiin tarkoituksiin. Kuvien lähde täytyy AINA merkitä, kun kuvia, tai niillä tehtyjä materiaaleja jaetaan.

Lähteenä on mainittava Papunetin kuvapankki, papunet.net ja kuvan alkuperäinen tekijä, joka löytyy kuvan tiedoista (*Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Etunimi Sukunimi*). Papunetin kuvia saa muokata (esim. rajata, värittää tai yhdistää kaksi kuvaa). Jos kuvia muokkaa, täytyy kuvan alkuperäisen tekijän ja lähteen lisäksi mainita, että kuva on muokattu versio alkuperäisestä (*Kuva: Papunetin kuvapankki, papunet.net, Etunimi Sukunimi, muokattu versio alkuperäisestä*). Muokattujen kuvien käyttöön pätevät samat rajoitukset kuin alkuperäisiinkin. (Papunet 2021.)

7.5. Äänipankit

Äänitehosteiden avulla voi aktivoida mielikuvitusta ja lisätä todentuntuisuutta mm. digitaalisiin tuotoksiin. Ääniä voi hyödyntää toiminnallisen ja kokemuksellisen oppimisen välineenä eri oppimisen alueilla. Ääniä voi havainnoida, kuunnella, tulkita, arvuutella, tuottaa jne. Tekijänoikeusvapaita ääniä (ääniä, joita voi vapaasti käyttää ilman mainintaa tekijästä) on tarjolla eri verkkosivustoilla. Sivustojen käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän päätös. Tarkista Edudata.io:sta, onko käyttämäsi äänipankki Savonlinnan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen hyväksymä. Mikäli äänipankkia ei löydy Edudatan järjestelmästä, pyydä äänipankin tarkistusta ja lisäämistä ohjeistuksen mukaisesti. ([kts. 6.6.](#))

7.6. Musiikkipankit

Maksutonta musiikkia Creative Commons -lisenssillä varustettuna on tarjolla eri verkkosivustoilla. Sivustojen käyttöön tarvitaan rekisterinpitäjän päätös. Tarkista Edudata.io:sta, onko käyttämäsi musiikkipankki Savonlinnan kaupungin kasvatuksen ja opetuksen hyväksymä. Mikäli musiikkipankkia ei löydy Edudatan järjestelmästä, pyydä musiikkipankin tarkistusta ja lisäämistä ohjeistuksen mukaisesti. ([kts. 6.6.](#))

7.7. Creative Commons- lisenssit

Kaikkia teoksia (musiikki, video, kuva, pdf jne.) mitä julkisesti on saatavilla, ei ole lupa käyttää miten haluaa. Creative Commons -lisenssit kertovat, voiko teosta käyttää ja millä tavoin. Lisää tietoa lisensseistä ja niiden käytöstä löytyy sivustolta: <https://creativecommons.fi>. Sivustolta löytyy myös CC-lisenssivalitsin ([CC-lisenssivalitsin](#)), jonka avulla muutama kysymykseen vastaamalla saa oikean lisenssin käyttöönsä. CC-lisenssien ehdot:

CC0-käyttöluvalla teoksen tekijä on luopunut kaikista oikeuksista teokseen ja se on vapaasti käytettävissä.

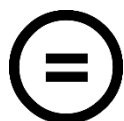
Nimeä (**BY**)

Teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. Teoksen tekijän nimi on mainittava.

Ei kaupallinen (**NC**)

Teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. Teoksesta saa tehdä muokattuja versioita, mutta teosta ei saa käyttää kaupallisiin tarkoituksiin.

Ei muutoksia (**ND**)

Teosta saa kopioida, välittää, levittää ja esittää. Teoksesta ei saa tehdä muokattuja versioita (muokattuihin teoksiin pyydettävä aina lupa tekijältä).

Jaa samoin (**SA**)

Teoksesta saa tehdä muokattuja versioita, mutta muokattuun teokseen on laitettava samat lisenssit kuin alkuperäisessäkin teoksessa samoilla käyttöoikeuksilla.

(Creative Commons n.d.)

8. Laitteet ja välineet

Suositus laitteista ja välineistä, joita ryhmiin tulisi minimissään hankkia, jotta digitaalista osaamista voidaan yhdenvertaisesti toteuttaa kaiken ikäisten kanssa Savonlinnan varhaiskasvatuksessa. Tämä suositus on tehty kevään 2022 lähtökohdista.

8.1. 1-3 -vuotiaiden ryhmä

- 2 iPadia
- bluetooth-kaiutin
- videotykki ja valkokangas
- pöytätietokone/kannettava tietokone ja tulostusmahdollisuus
- toimiva, langaton verkkoyhteys

8.2. 3-5 -vuotiaiden ryhmä

- 3-4 iPadia (1 iPad / pienryhmä)
- bluetooth-kaiutin
- videotykki ja valkokangas
- pöytätietokone/kannettava tietokone ja tulostusmahdollisuus
- toimiva, langaton verkkoyhteys

8.3. Eskarit

- 5-7 iPadia (1 iPad / 3-4 lapsen pienryhmä)
- bluetooth-kaiutin
- videotykki ja valkokangas
- pöytätietokone/kannettava tietokone ja tulostusmahdollisuus
- dokumenttikamera
- toimiva, langaton verkkoyhteys

Ryhmissä olevien yhteiskäyttöisten iPadien lisäksi tulisi jokaisella ryhmän opettajalla olla työvälineenään oma iPad samoin kuin digituutoreillakin. Tämä sitouttaa opettajia hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa sekä helpottaa pedagogista suunnittelua, toiminnan toteutusta ja sen arviointia. Lisäksi oman iPadin käyttö mahdollistaa seuraamaan ja arvioimaan opettajan digitaalisen osaamisen taitojen kehittymistä. Vähitellen oman iPadin käyttöä on suositeltavaa laajentaa jokaisen varhaiskasvatuksessa työskentelevän käyttöön.

Jotta medialukutaitoa ja ohjelmointiosaamista voidaan Savonlinnan varhaiskasvatuksessa toteuttaa monipuolisesti, olisi varhaiskasvatukseen saatava aluksi yhteinen välineistö, jota päiväkotien eri ryhmät voivat lainata vuorotellen. Välineiden tullessa tutuksi, päiväkoteihin tulisi hankkia omiin tarpeisiin soveltuvat välineet, jotta medialukutaitoa ja ohjelmointiosaamista voidaan yhdenvertaisesti toteuttaa kaiken ikäisten kanssa Savonlinnan varhaiskasvatuksessa. Ohessa esimerkkejä välineistöstä kevään 2022 lähtökohdista:

8.4. Medialukutaito

- viherkankaita telineineen
 Green Screen / Groma Key:
 Pantone 354c (kangas/painotuotteet)
 Tikkurilan Symphony NCS S0580-G30Y (maali)

8.5. Ohjelmointiosaaminen

- Brio koodattava ampiainen (2+ vuotiaille)
- Beebot -aloituspakkaus (3+)
- Bubble -piirtävä robotti (5+)
- Let's go code -aktiviteettisetti (5+)
- Makey Makey -rakennussarja

Työryhmä

Monilukutaito- ja digisuunnitelma on koostettu osana Uudet lukutaidot -kehittämishjelmaa keväällä 2022. Työryhmässä on ollut mukana päiväkotien digituutoreita sekä päiväkodinjohtaja. Varhaiskasvatuksen digiohjaaja on toiminut ryhmän vetäjänä ja suunnitelman kokoajana. Ilona IT:n asiantuntija on toiminut ohjaavana konsulttina. Suunnitelman luonnos on ollut kaupungin tietohallintopäällikön ja tietosuojavastaavan tarkastelussa ennen sivistyslautakunnan päätöstä.

Työryhmän jäsenet:

Johanna Behm	Digituutor / Anttolan päiväkot
Niina Hintsanen	Digituutor / Asemantien päiväkot
Pauliina Juntunen	Digituutor / Kellarpellon päiväkot
Henna Kaltiainen	Digituutor / Kerimäen päiväkot
Noora Kekäläinen	Digituutor / Punkaharjun päiväkot
Johanna Kiiski	Digituutor / Pihlajaniemen päiväkot
Susanna Mutka	Digituutor / Nojanmaan päiväkot
Teija Pietilä	Digituutor / Savonrannan päiväkot
Markku Hämäläinen	Päiväkodinjohtaja / Kellarpellon päiväkot
Kati Roivio	Digiohjaaja / Savonlinnan varhaiskasvatus
Maj-Britt Kentz	Asiantuntija / Ilona IT
Pauli Hirvonen	Tietohallintopäällikkö / Savonlinnan kaupunki
Tarja Vellonen	Tietosuojavastaava / Savonlinnan kaupunki

Lähteet

Creative Commons n.d. Tietoa lisensseistä. Osoitteessa: <https://creativecommons.fi/lisenssit/>. Viitattu 23.5.2022.

Eduskunta 2022. Tekijänoikeuslain uudistus – DSM-direktiivin toimeenpano Suomessa. Osoitteessa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/tekijanoikeuslain-uudistus-dms-direktiivin-toimeenpano.aspx. Viitattu 15.6.2022.

Kavi n.d. Elokuvapolku. Osoitteessa: <https://elokuvapolku.kavi.fi/>. Viitattu 20.5.2022.

Kopiosto n.d. TV-ohjelmien käyttö opetuksessa. Osoitteessa: <https://www.kopiosto.fi/kopiosto/teosten-kayttajille/televisio-ja-radio-ohjelmat-opetuksessa/>. Viitattu 20.5.2022.

Kopiraittila 2020. Kysy asiantuntijalta: Saanko soittaa musiikkia Spotifysta oppitunnilla? Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/musiikki/saako-spotifysta-soittaa-musiikkia-oppitunneilla-opettajan-omalta-tililta>. Viitattu 23.5.2022.

Operight, Esitykset. Opetuksen havainnollistaminen. Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/esitykset/opetuksen-havainnollistaminen>. Viitattu 21.6.2023.

Operight, Musiikki. Saanko kopioida CD:ltä kappaleen koneelle ja soittaa sen sitten oppilaille? Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/musiikki/saanko-kopioida-cdltä-kappaleen-koneelle-ja-soittaa-sen-sitten-oppilaille>. Viitattu 23.5.2022.

Operight, Verkkoympäristö. Voiko YouTube-videon näyttää opetuksessa? Osoitteessa: <https://operight.fi/artikkeli/verkkoymparistot/voiko-youtube-videon-nayttää-opetuksessa>. Viitattu 23.5.2022.

Opetushallitus. Mitä pedagogisessa dokumentoinnissa pitää ottaa huomioon? Video, kesto 5,38. YouTube-videopalvelu, julkaistu 5.11.2018. Osoitteessa: <https://www.youtube.com/watch?v=RkZz-GySpWUU>. Viitattu 20.5.2022.

Papunet 2021. Materiaalia kommunikoinnin tukemiseen. Osoitteessa: <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>. Viitattu 23.5.2022.

Tekijänoikeus.fi n.d. osoitteessa: <https://tekijanoikeus.fi/>. Viitattu 23.5.2022.

Tekijänoikeus.fi n.d. Mitä on tekijänoikeus? Osoitteessa: <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/>. Viitattu 20.5.2022.

Tekoälypalveluiden hyödyntäminen. Savonlinnan tietohallinto. 2024. Savonlinnan kaupungin intranet. <https://savonlinnafi.sharepoint.com/sites/tukijaohjeet/SitePages/Tietoturva.aspx> (vaatii käyttöoikeuden). Viitattu 11.9.2024.